

II.5

BERARIAZKO ARRETA ETORKINEI

5. BERARIAZKO ARRETA ETORKINEI

Atal honetan, Arartekoak etorkinen eskubideak defendatu eta horien gizarteratzea sustatze aldera, 2009. urtean, egindako jarduerak laburtu ditugu. Pertsona horiek gizarte eta lan zaugarritasun egoeran daudela eta eskubideak baliatzeko mugak dituztela, batez ere, araz kanpoko administrazio egoeran daudenean, egiaztatu da. Hala, gizarte zaugarritasun egoeran daude, babesteko gizarte sarerik gabeko eta bizilekua eskuratzeko zailtasun handiak dituen gizartean bizitzeak dakartzan zailtasunei aurre egin behar baitiete. Horrez gain, lan zaugarritasun egoeran daude, pertsona batzuek ez baitute lan egiteko administrazio baimenik. Hortaz, ezkutuko ekonomiaren sektoretan edo etxetan (etxe zerbitzua eta familiako zaintza) egiten dute lan eta, administrazio baimena dutenean, etorkinek lortzen duten enplegua prekariora da eta lan baldintzak ez dira kasuan kasuko erkidegokoen berberak.

Inmigrazioaren arloko politikak gertutasuneko kontu publikoen kudeaketatik urrun dauden esparruetan (Europar Batasuna, Espainiako Gobernu) erabakitzen dira. Hala da, hain zuzen, tokiko esparrua. Etorकिनen arazko sarreraren edo lan egiteko administrazio baimena eskuratzearen edo, hala badagokio, berritzearen inguruko mugak ez dira oztopo, besteak beste, etxebizitza, osasun, hezkuntza eta kultura premiak dituzten etorkinak Euskal Autonomia Erkidegoan bizitzen jarrai dezaten. Lurraldeko administrazioek aipatu beharrei erantzuna ematen diete pertsona horien egotea barne hartzen ez duten Europako eta Espainiako araudia aplikatzeak dakarren kontraesanarekin. Ildo horretan, ordea, aipatu araudian jasota dago ezin dutela lan egin araz kanpoko administrazio egoeran daudelako.

Egoera horri une honetan lan merkatuko (dela arauzkoa dela ezkutukoa) aukerak jaitxi direla gehitu behar zaio. Etorकिनen langabezia igotzeak gizarte zerbitzuen laguntza eskaerak ugaritzea ekarri du eta atal honetan aztertuko ditugun konpromiso garrantzitsuak hartu dira.

5.1. ARAUZKO BERRITASUNAK ETA POLITIKA PUBLIKOAK

Jarraian, 2009. urtean, Europar Batasunak, Espainiak eta Euskal Autonomia Erkidegoak erabilitako araudiak eta politika publikoak bildu ditugu.

5.1.1. Arauzko berritasunak

Aurten, atzerritarren eskubideei eragiten dieten bi lege onartu dira: atzerritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunei eta euren gizarteratzeri buruzko urtarrilaren 11ko 4/2000 Lege Organikoa aldatzen duen (2/2009 Legea) abenduaren 11ko 2/2009 Lege Organikoa eta asilo eskubidea eta babes subsidiariorako eskubidea arautzen dituen urriaren 30eko 12/2009 Legea. Aipatu legeak garatuko dituzten araudietan aldaketen irismena eta atzerritarren eskubideengan dituzten ondorioak zehaztuko dira. Hori dela eta, arazko garapen horrek garrantzi handia dauka. Halaber, kalean CDak eta DVDak saltzen dituzten pertsonen eragingo dien Zigor Kodearen aldaketa izapidetze bidean dago. Aipatu pertsonak, gehienetan, arazko kanpoko administrazio egoeran dauden atzerritarrak dira.

- Asilo eskubidea

Errefuxiatuen estatutuaren aintzatespenak tartean duen babesak 151 pertsona baino ez zituen barne hartu, 2008. urtean Asilo eta Babes Bulegoak emandako datuen arabera, erregistratu ziren eskaerak 4.517 izan zirela kontuan hartuta. Datu horiek eta Europako beste herrialde batzuetakoak eta Espainian bizi diren atzerritarren kopurua desberdinak dira. Egia hauxe da: Espainian asiloaren figura hutsala izan da. Lege berriak egoera berriak planteatzen ditu. Beraz, eskubide humanitarioaren babesaren figura garrantzitsu horren bilakaera ikusi beharko da.

- Atzerritarren eskubideak

Epigrafe honetan, atzerritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunei eta euren gizarteratzeri buruzko urtarrilaren 11ko 4/2000 Lege Organikoa aldatzen duen abenduaren 11ko 2/2009 Lege Organiko berriaren alderdi batzuk gailendu ditugu, eta aipatu alderdien interesagatik edo Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioei eragiten dietelako azpimarratu nahi ditugu:

- Sarrera, itzulketa ukatzearen edo kanporatzeko aginduaren aurka errekurtsua aurkeztu nahi duten atzerritarrek abokatuari edo izendatu zaien ofiziozko abokatuari ahalmena eman behar diote eta, horretarako, beharrezkoa izango da errekurtsua jartzeko nahia berariaz jasotzea.
- Araudi berriaren ezarpenek genero indarkeriaren biktima izan diren emakume atzerritarren egoera hobetzen dute, bizilekuaren behin-behineko baimenaren ematea salbuespenezko inguruabarrengatik bizileku baimena behin betiko ematen edo ukatzen den arte xedatzen denean. Horrez gain, babesaren arloan ezarritako eskubideak eta segurtasun neurriak ematea xedatzen da, administrazio egoera edozein dela ere.
- Beste aurrerapen batek emakumeen salerosketaren biktimak ditu hizpide. Aipatu biktimek 30 eguneko hausnarketa aldia edukiko dute agintariekin elkarlanean arituko diren erabakitzeko. Onartu eta salaketa eginez gero, bizileku baimena lortuko dutela dago xedatuta.
- Bakarrik dauden adingabe atzerritarrei dagokienez, herri-administrazioei eragiten dieten berritasun batzuk daude: gizarte erakundeek adingabeen tutoretza gain hartzeko ezarpena eta tutoretzak autonomia erkidegoen artean eskualdatzeko aukera. Horrez gain, autonomia erkidegoek jatorrizko herrialdeekin akordioak planteatzakete, adingabeen irteera saihesteko. Bestalde, lege berriak babesteko erakundeen eskumena argi eta garbi xedatzen du, adingabetasuna segurtasunarekin ezarri ezin zaion agiririk gabeko atzerritar bat aurkitzen denean.
- Autonomia erkidegoei emandako funtzio berriei dagokienez:

- Nazionalitate espainiarra emateko espedientean, gizarteratzea egiaztatzen duten txostenak egitea.
 - Baimena berritzeko eskaeretan edo epe luzerako egoitza eskaeretan, adingabeen eskolatzea egiaztatzen duten txostenak egitea.
 - Autonomia erkidego batzuk laneko hasierako baimena ematerakoan eskumen exekutiboa gain hartuko dutela ezarri da.
 - Bizilekua baimentzeko prozeduretan edo aipatu bizilekua berritzerakoan ordena publikoaren eraginari buruz Ertzaintzaren txostenak prestatzea.
 - Etorkinak gizarteratzeko ahalegina egiaztatzen duten txostenak egitea, aldi baterako bizileku baimena berritzerakoan beste baldintza batzuen falta betetzeko osagai gisa. Euskal Autonomia Erkidegoko txosten positibo honek legean jasotako preskakuntza ekintzen bertaratzearen egiaztatpena barne hartu behar du.
- Azkenik, arau-hausteen tipifikazio berriari dagokionez, zigortu ahal izango diren jokabide edo jarrera berriak gehitu dira, hala nola, erroldan izena ematea baimentzea etxebizitza pertsonaren benetako bizilekua ez denean edo udal erroldan alta emateko nahitaezko datuen deklarazioan egia ez esaterakoan.

Laburbilduz, **araudi berriak aldaketa garrantzitsuak proposatu ditu, hain zuzen, atzerritarrak dokumentatzeko prozesuetan eta bakarrik dauden adingabe atzerritarrei arreta ematerakoan beste herri-administrazio batzuen parte hartzeari dagokionez. Horiek guztiak Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioaren zerbitzu publikoentzako ahalmen berriak ekarriko dituzte nahitaez.** Halaber, atzerritarren zenbait eskubideri ere eragiten die. Aipatu atzerritarren arauketa gehiago dator bat genero indarkeriaren biktima diren emakumeen edo pertsonen salerosketa delituaren biktima diren emakumeen babesari buruz onartutako Konstituzio Auzitegiaren doktrinarekin edo onartutako konpromisoekin. Bestalde, arau-hauste berriak erantsi dira, barneratze aldia 60 egunetara luzatu da, gurasoen familia berriz elkartzea mugatu da; **hori inmigrazioaren arloko politika murriztailearen adierazle da, hain zuzen, lan merkatuan sartzen ez diren erkidegoz kanpoko atzerritarrak ezartzerakoan.**

- Zigor Kodearen aldaketa

Zigor Kodearen aldaketan aurreikusitako aldaketa bat izango dugu, arauz kanpoko administrazio egoeran dauden atzerritar askok burutzen duten jarduera bati eragiten baitio. Aipatu jarduera CDen eta DVDen salmenta da. Diputatuen Kongresuak Zigor Kodea aldatzeko proiektua onartu du. Bertan, espetxe zigorra murriztea eta isun edo gizartearen mesederako lanak ezartzea aurreikusi da, ikus-entzunezko materialaren salmenta –*top manta* izenarekin ezagutzen da– txikizkakoa denean eta irabazi ekonomikoa txikia denean. “Errudunaren ezaugarriak” ere kontuan hartuko dira.

Aldi berean, Bizkaiko Probintzi Auzitegiko Magistratuen Batzordeak zigorraren hiru sekzioen irizpidea batu du. Probintzia Auzitegiko osoko bileraren akordioaren arabera, maila txikian egiten den kopien salmenta ez da funts nahikoa jabetza intelektualaren kontrako delituaren zigortzat jotzeko; Zigor Zuzenbidea egoera larriagoentzat gorde behar dela aipatu da; eta ezarritako zigor penala neurrigabekoa da, salbuespenezko kasuetan izan ezik (Zigor Kodeari jarraiki, bi urteko espetxe aldia bide publikoan CDak eta DVDak erakusgai jartzeagatik edo txikizkako salmenta egiteagatik). Auzitegiek erabili dituzten beste arrazonomendu batzuk honako hauek dira: urratutako ondasun juridikorik eza, kontsumitzailearentzat ez baitago nahasketarako arriskurik esku hartutako produktuen eta jatorrizko produktuen artean; beste baliabide juridiko batzuen erabilera, hala nola, zigortzeko administrazio eskubidea edo auzibidea, egileak edo jabeak kalte ekonomikoak jaso ditzaten, alegia, esku hartzeko gutxieneko printzipioa (270. artikuluari jarraiki, jokabide edo jarrera larrienak hartu beharko lirarteke aintzat), subsidiarotasun printzipioa (jabetza intelektualaren urratze batzuei zuzenbide zibiletik eta administrazio zuzenbidetik heltzea), proportzionaltasun printzipioa (ezarritako zigorra neurritz kanpokoa da lortu nahi den jarrerarentzat) eta kaltegarritasun printzipioa (alderdi penalean ezin dira beste jokabide batzuk zigortu. Aipatu alderdian larritasunagatik kalte arriskua edo benetan babestutako ondasun juridikoa kaltetzen dutenak bakarrik zigortu ahal izango dira).

Delitu hori egiteagatik zigortzen dituzten atzerritarrek bizileku eta lan baimena eskuratzeko zailtasun asko dituzte. Baimen horren ematea zigor aurrekariak ez edukitzea egiaztatzearen mendekoa da. Beraz, aldaketak aipatu pertsonen gizarteratze prozesuari eragiten jarrai dezake. Dokumentatzeko prozesuari eragiten dioten jardueri buruzko epigrafean, delitu hori egiteagatik zigortu den pertsona baten kexa bat izan dugu hizpide. Hortaz, bizileku baimena eskuratzeko zailtasunak ditu.

5.1.2. Politika publikoak

- Europar Batasuna

Europar Batasuneko justizia eta barne programa berriak, "Stockholm programak", inmigrazioarako asilo politika bateratua abian jartzeko aurrerapenak planteatu ditu. Ildo horretan, garrantzitsua iruditu zaigu aipatu programa aipatzea. Izan ere, Europar Batasuneko inmigrazioaren arloko politikak atzerritarren egoerari modu esanguratsuan eragiten dio.

1999ko Tampereko Europako Kontseiluak lehendabiziko politika-eremua abiarazi zuen segurtasun eta barne arloan, eta asilo eta inmigrazio politika komunaren eta mugetako kontrolak bateratzeko oinarriak jarri zituen. Tampere programari hona La Hayako programa jarraitu zitzaion, eta orain Stockholm programari dagokio. Hala, lehentasunak honako hauek dira: mugak hobeto kudeatzea eta lan merkatuaren beharrak asetzea, Europar Batasunean etorkinen eskubideak bateratzea eta inmigrazioaren jarraibideei eta merkatuko joerei buruz ikuskapen hobea lortzea. Horretarako, mugen barruan lankidetzaren indartzeko, migrazio fluxuak kudeatzerakoan beste herrialde batzuekin elkarlanean aritzeko eta arauz kanpoko egoeran dauden etorkinen atxiloketa eta kanporatze politika mantentzeko orain arte jarraitu

diren politikekin jarraitzea aurreikusi da. Halaber, borondatezko itzuleraren pizgarriak planteatu ditu. Beraz, programak Frontexen (mugaz gaindiko Europako agentzia) mugaz gaindiko kontrolari eta mugak zaintzeko sistemari lehentasuna ematen jarraitzen du.

- Euskal Autonomia Erkidegoa

Euskal Autonomia Erkidegoan, plan autonomikoak (Inmigrazioari buruzko II. Euskal Plana) eta atzerritarren gizarteratzea, laneratzea eta parte hartzea xede duten neurriak planteatu dituzten udal planak egin dira (Donostia, Gasteiz, Eibar, Barakaldo, Irun, etab.).

Arabako sasoiko langileen egoera aintzat hartzen duen inmigrazio mahaiaren egitekoak jarraitzen du. Herri-administrazioek eta Landa Garapenerako 2007-2009 Programaren esparruko gizarte erakundeek osatu dute aipatu mahaiak. 2008. urtearen amaieran, diagnosa eta Arabako Errioxara lan egitera edo geratzera etortzen diren pertsonen trabak ezabatzeko esku hartu beharreko esparruetan proposamenak amaitu ziren.

5.2. ZAILTASUNAK ERKIDEGOZ KANPOKO ATZERRITARREN BIZILEKU ETA LAN BAI-MENA LORTZEKO PROZESUAN

2008. urtearen amaieran, Eusko Jaurlaritzako arreta juridiko sozialeko zerbitzu publikoko hiru bulegoak, Heldu programa, bisitatu genituen. Helburua atzerritarrek dokumentatzerakoan izaten dituzten zailtasunen berri edukitzea zen. 2008ko urteko txostenean bisita horietan bildutako informazioa aipatu genuen.

Herriaren Defendatzaileari aipatu informazio bidali diogu. Defendatzaile hori Espainian atzerritarren dokumentatzearen arloan eskumena duten herri-administrazioen jarduna egiaztatzeaz eta aipatu taldearen eskubideak defendatzeko legeko aldaketak eta nahi-taezko jarduerak bultzatzeaz arduratzen den erakundea da.

Horren harira, Herriaren Defendatzaileak planteatutako alderdi batzuen inguruan hauxe erantzun digu:

- Nigeriako autoritateek emandako zigor aurrekariaren egiaztatzea lortzeko Nigeriako herritarrek dituzten zailtasunak eta, ondorioz, 2393/2004 Araudiko 45. artikuluan xedatutako erregularizazio bideari heltzeko ezintasuna.

Nigeriako herritarrek ezin dute jatorrizko herrialdeko, alegia, Nigeriako, zigor aurrekariaren egiaztatzea lortu Espainian daudenean, aipatu ziurtagiria eskatzeko beharrezkoa baita Nigerian egotea. Lagosan dagoen Espainiako Kotsulatuak esan zuen praktikak ez duela biderrik ematen aipatu praktika postaz egiteko, ezta enbaxaden edo kotsulatuen bitartez ere. Kotsulatuaren ustez, zigor aurrekariaren egiaztatzearen edukari legezkotasun osoa ematen

dion egintza interesduna bertan egotearekin, identifikatzearekin eta hatz markak hartzearekin perfektionatzen da. Hori dela eta, interesduna une horretan aurrean egon behar da.

Herriaren Defendatzaileak Inmigrazio Zuzendaritza Nagusira jo zuen eta Nigeriako herritarren egoera agerian jarri zuen. Izan ere, pertsonok abenduaren 30eko 2393/2004 Errege Dekretuan jasotako salbuespenezko egoeraren batean egon arren, ezin diete beren egoera normalizatzeko aipatu inguruabarrei heldu, hain zuzen, Nigeriako autoritateek emandako zigor aurrekarien ziurtagiria aurkeztu ezin dutelako; hori guztia, bizileku baimena lortzeko. Inmigrazio Zuzendaritza Nagusiaren iritziz, Abujan dagoen Espainiako Enbaxada eta Lagoson dagoen Espainiako Kotsulatua zuzen ari ziren jokatzeko, zigor aurrekarien egiaztagiriak legezatzeko interesdunak aipatu egiaztagiria eskatu zuela jasota egotea eskatu zutenean. Gauza bera gertatu zen gobernuko autoritatearekin, Nigeriako herritarrek eskatutako bizileku baimenen eskaerak ukatu zituztenean –eskaera horien harira, ez zen Nigeriako autoritateek emandako zigor aurrekarien egiaztagiria eman– edo aurkeztutako egiaztagiriak Nigeriako legeek ezarritako formaltasunei jarraiki izapidetu ez zirenean. Herriaren Defendatzaileak Inmigrazio Zuzendaritza Nagusiari egoera konpontzeko irtenbideren bat bilatzeko eskatu zion. Azkenik, *“ tras una reunión de representantes de los Ministerios de Administraciones Públicas, de Asuntos Exteriores y de Cooperación, de Interior, de Justicia y Trabajo e Inmigración, se propuso a las autoridades nigerianas la conveniencia de desplazar a su Embajada en Madrid a funcionarios y equipos de su Registro Central Criminal para identificar y tomar huellas dactilares a los ciudadanos nigerianos que reunieran las condiciones para obtener autorización por arraigo remitiéndolas después al citado Registro para que éste les expida el correspondiente certificado de antecedentes penales. Este certificado debe ser legalizado por el Ministerio de Asuntos Exteriores nigeriano, el Consulado General de España en Lagos y por el propio Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación.”*

Ondorioz, Nigeriako polizi zerbitzuak 2008. eta 2009. urteetan Espainiara etorri dira Nigeriako herritarrei izapide hori egiten laguntzeko.

- Arauz kanpoko egonaldia eta gero kanporatzeko ebazpena –bete gabe– duten pertsonen finkatutako bizileku baimen eskaeren aurrean, Gobernuaren Ordezkarior-detza eta Ordezkaritza batzuen artean antzemandako praktika desberdintasuna

Herriaren Defendatzaileak Inmigrazio eta Emigrazioko estatu idazkariak eta Inmigrazioko zuzendari nagusiak kontu horri buruz egin duten jardueraren berri eman digu. Ildo horretan, beraz, Gobernuko Ordezkaritzei eta Ordezkariordezei eta Atzeritarren Bulegoko buruei edo, hala ezean, Lan eta Inmigrazio arloko edo bulegoko buruei indarrean dagoen araudia- ren edukia eta irizpidea helarazi zaizkie.

Ondorioz, *“ se recordó que conforme a lo establecido en la disposición adicional cuarta de la Ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, cuando un extranjero solicite una autorización de residencia temporal por*

circunstancias excepcionales, basada en motivos de arraigo, si constase un procedimiento administrativo sancionador contra el solicitante en el que pudiera proponerse la sanción de expulsión, o bien cuando se haya decretada en contra del mismo una orden de expulsión judicial o administrativa, la autoridad competente deberá inadmitir a trámite la citada solicitud. No obstante, para los supuestos en los que haya ido impuesta dicha sanción de expulsión, motivada únicamente en la permanencia ilegal del interesado, se recordó la posibilidad y el criterio favorable de la Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración en relación con la revocación de dicha orden de expulsión administrativa, por los delegados de Gobierno o los Subdelegados de Gobierno, tras un minucioso estudio caso por caso, de acuerdo con lo dispuesto en el art. 105 de la Ley 30/1992, de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del Procedimiento Administrativo Común, según el cual las Administraciones Públicas podrán revocar en cualquier momento sus actos de gravamen o desfavorables, siempre que tal revocación no constituya dispensa o exención no permitida por las leyes, o sea contraria al principio de igualdad, al interés público o al ordenamiento jurídico.

En el caso de que se decidiera la revocación de la sanción de expulsión, deberá sustituirse por una sanción de multa pecuniaria, puesto que la revocación sin más supondría dejar impune una infracción administrativa, vulnerando uno de los límites de la potestad revocatoria, como es el ordenamiento jurídico, siendo exigible además que la revocación sea acordada por el mismo órgano que la impuso, el órgano competente (art. 12.1 de la Ley 20/10992).

En tal sentido cabe señalar, como sustento del criterio adoptado por esta Secretaría de Estado, que la reciente jurisprudencia del Tribunal Supremo, mantiene, por interpretación de los artículos 53.a), 55.1.b), 55.3 y 57.1, de la citada Ley Orgánica 4/2000, que la sanción principal a imponer, en los supuestos de estancia ilegal de extranjeros en España, es la de multa, sin perjuicio de aplicar la de expulsión, en su lugar, cuando existe una motivación específica y distinta o complementaria a la de simple permanencia irregular del extranjero.”

Azkenik, Herriaren Defendatzaileak mahaigaineratu diren gainontzeko alderdien banakako analisia egiteko beharra aipatu du. Alderdi horiek, besteak beste, honako hauek dira: zigor aurrekariak ofizioz baliogabetzea, lan baldintzak berritzeko mantendu ziren irizpideen ondotik sortutako irregulartasun egoerak edo familia berriz elkartzeko espedienteetan kaudimen ekonomikoa egiaztatzeko irizpide desberdinak.

Aipatu espedientea izapide bidean dago. Dokumentatze prozesuan atzerritarrei eragiten dieten zailtasunak eta arazoak helaraztean eta dokumentatzeko prozesuan zailtasunak gainditzeko bidea ematen duten lankidetzak bideak ezartzean datza.

Halaber, Bilboko HELDU bulegora bisita egin ondoren, Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazio bati eragiten dion alderdi bati buruzko ofiziozko jarduera bat hasi genuen eta Bilboko **gizarte finkatzeari buruzko txostenak egiteko atzerapena** izan genuen hizpide. Esku artean genuen informazioari jakinarazi, Bilboko Udalak 6 eta 8 hilabete arteko tartea behar izaten zuen estatuko administrazio orokorrean gizarte finkatzeagatik bizilekuaren

baimen eskaera izapidetzeko beharrezkoa den gizarte txostena egiteko. Udalak honako honen berri eman digu (esp. zk.: 8/2009): *julio de 2008 el Área de Igualdad, Cooperación y Ciudadanía del Ayuntamiento de Bilbao había puesto en marcha el SEMI SOCIAL, Servicio Gestionado por CEAR–EUSKADI, con la finalidad de agilizar los trámites correspondientes a las solicitudes de los Informes de Inserción Social a efectos de arraigo y reducir el tiempo transcurrido desde que las personas solicitantes entregan la solicitud hasta la emisión del citado Informe.*

Informazioarekin bat, txostenen eskaera aurkeztu zen eta, ondorioz, atzerapen garrantzitsua egon zen. Hala, gizarteratzeko eta etxebizitza eskuratzeko txostena egiteko denbora murriztu zen. Erantzunean zerbitzuaren funtzionamenduari buruzko informazio zehatza eman zitzaigun eta, bertan, zerbitzuaren atzerapenak saihesteko ahalegin garrantzitsua egin dutela gailendu da. Hortaz, gure esku-hartzea eten dugu.

Dokumentazio prozesuari eragin izana hizpide duten jaso ditugun kexen artean bizileku iraunkorreko baimena ukatu zaion pertsona batena daukagu. Kasu horietan, kexa Herriaren Defendatzaileari bidaltzen diogu, estatuko administrazio orokorraren jarduera kontrolatzeko eskumena duen erakundea baita. Pertsonak auzibidera jo zuenez, Herriaren Defendatzaileak ezin du esku hartu. Hala ere, kexak hizpide duen gaia adibide gisa aipatzea esanguratsua iruditzen zaigu, prozedura bermatzeko alderdiei eragiten baitie. Hala, eskaera honako arrazoi honengatik ukatu zen: polizi txostena ez zen aldekoa. Izan ere, Italian sartzeko debeku agindua zuen eta, ondorioz, eskaera ezin zen izapidetzeko onartu eta lan eta bizileku baimena ukatu ziren, urtarrilaren 11ko 4/2000 Lege Organikoko laugarren xedapen gehigarriko 5. puntuari eta aipatu legea garatzen duen araudiko 53.1. j) eta 73.3. artikuluei (garatzen duen araudia onartzen duen 2393/2004 Errege Dekretua) jarraiki.

Italian sartzea debekatu zuen ebazpena identifikatzen ez dela da arazoa. Hori dela eta, ez da aipatu ebazpenaren edukia ezagutzen eta ez dakigu jakinarazi ote zen. Europar Batasuneko estatuetan emandako ebazpen horiek –bertan, atzeritarrek ez dute etxebizitarik–defentsarik ezarako bidea eman dezakete, pertsonok aurkitzea zaila baita eta, oro har, ez baitzaizkie zuzenean ebazpenak jakinarazten eta ez baitute ebazpenon edukia eta irismena ezagutzen. Hizkuntza ez ezagutzea beste zailtasun bat da. Ondorioak oso garrantzitsuak dira eta, hizpide dugun kasuan, lan kontratua iraungitzeko eta bizileku iraunkorreko baimena ukatzeko bidea eman zuten, bizileku eta lan baimenaren titularra izateko baldintzak betetzen zituela 5 urtetan egiaztatu ondoren.

Beste kexa batek, sarrera debekua zegoela aintzat hartu ondoren, bizileku eta lan iraunkorreko baimen eskaera ukatu zitzaion pertsona baten egoera zuen hizpide. Arrazoiak hauxe izan zen: Alemanian asiloa eskatu zuen eta eskaera ukatu zioten. Kasu honetan, gainera, neskatala espainiar baten aita zen. Arabako Gobernu Ordezkariordeztzak onartu zuen gomendioa egin zuen Herriaren Defendatzaileak. Aipatu ebazpenaren bidez, agiri arazoa konpondu zen.

Estatu kideetako inmigrazio eta atzerritartasun legerian sartu da Schengengo altxorri buruzko Europako araudia. Hala ere, estatu kideetan indarrean dauden bizileku eta lan

arloko legeriak estatu kideetako araudiak dira eta estatu batean edo bestean desberdinak dira. Hori dela eta, beti ez dira bat etortzen eta horren adibide da sistema informatikoak sarrera debekatzea asiloa ukatzeagatik edo bizilekua ukatzeagatik, beste estatu batean bizileku baimena emateko baldintzak betetzen dituenean. Aipatu oharraren ondorengo eza-gutzak bizileku baimen eskaera edo berritzea ukatzea ekarriko luke, pertsona horrek, bizi den estatuko araudiari jarraiki, bizileku baimena edukitzeko baldintzak betetzen dituenean eta askotan sistema informatikoan oharra egiteko erabakiaren arrazoia edo zioa ezagutzen ez duenean.

Atzerritarra arauz kanpoko egoeran lan egiten ari denean, bat-batean jazotako irregular-tasunaren administrazio egoerak lan harremana deuseztatzea dakar eta, horren harira, pertsonak ez dauka langabezi prestaziorako eskubidea. Euskal Autonomia Erkidegoko Auzitegi Nagusiko Lan Arloko Salak interpretazio desberdinak egin ditu aurreko legearen 36.3. artikulua inguruan, hain zuzen, 08/06/3 Epaian. Bertan, 06/02/13 (2734/06 zk.ko gomendioa) eta 08/03/11 (187/08 zk.ko gomendioa) Epaietan izandako irizpidea aldatzen da. Bilboko Lan Arloko 4. zk.ko Epaitegiak 2009ko maiatzaren 18ko epaian, 260/2009 autoetan, salaren interpretazioa bildu du, alegia, lan baimena ez edukitzea ez da oztopo bizileku baimena edukiz gero jaso ahal izango zituen prestazioak lortzeko. *" Si, por el contrario, el extranjero tampoco cuenta con la autorización de residencia, el hecho de trabajar sin la autorización de Lana, pese a ser una falta grave, no será obstáculo para que pueda obtener 'las prestaciones que pudieran corresponderle'. ero tales prestaciones, de acuerdo con el Art. 14.3 LOEX, ya no serían las que reconoce en sus números 1 y 2 solo a los extranjeros 'residentes', sino los 'servicios y prestaciones sociales básicas'; entendiendo por tales, tanto los servicios sociales a los que alude el Art.53 LGSS, como aquellas prestaciones sociales que las leyes declaren o consideren básicas a estos efectos, entre las que cabe citar la prestación de asistencia sanitaria de urgencia que el Art. 12 de la propia LOEX reconoce a todos los extranjeros sin distinción, y también las prestaciones que nuestra sentencia de 26-5-2004 (rec. 351/2003) calificó de "asistencia social externa a la S. Social que no está comprendida en la reserva competencial del Estado (artículo 149.1.17 de la Constitución), sino en el artículo 148 de la norma suprema, como competencia, que puede ser exclusiva, de las Comunidades Autónomas (STC 239/2002)".*

Irizpide hori 2/2009 Legeak egindako 36.5. artikulua idazketa berrian ere jaso da. Hala, *" La carencia de la autorización de residencia y Lana, sin perjuicio de las responsabilidades del empresario a que dé lugar, incluidas las de Seguridad Social, no invalidará el contrato de Lana respecto a los derechos del trabajador extranjero, ni será obstáculo para la obtención de las prestaciones derivadas de supuestos contemplados por los convenios internacionales de protección a los trabajadores u otras que pudieran corresponderle, siempre que sean compatibles con su situación. En todo caso el trabajador que carezca de autorización de residencia y Lana no podrá obtener prestaciones por desempleo."*

Lan egin duen atzerritarrak ez dauka langabezi prestaziorako eskubiderik bere egoera arauz kanpoko bihurtzen bada. Beraz, langileen eskubideetan izango dituen ondorioak oso garrantzitsuak dira. Halaxe gertatu zen aipatu dugun kasuan. Italian sartzea debekatu

zitzaionez, Espainian lan eta bizileku baimena ukatu zaizkio eta lan kontratua iraungi zaio, langabezi prestaziorako eskubiderik gabe. Pertsona horrek Euskal Autonomia Erkidegoan bizitzen jarraitzen du eta sarrerak bermatzeko errenta eskatu du. Bizkaiko Foru Aldundiak laguntza eman dio baliabide ekonomikoak ez edukitzegatik, ez baitu langabezi prestaziorik jasotzen eta ezin baitu lan egin arauz kanpoko administrazio egoeran egoteagatik. Ildo horretan, garrantzitsua iruditu zaigu espediente honen inguruabarrak zehatz-mehatz azaltzea. Izan ere, gizarte politikei, bereziki, bazterkeriaren aurka borroka egiten duten baliabideen prestazio ekonomikoari eragiten dieten politika kontraesankorren adibide dira.

Azkenik, Europako Justizia Auzitegiko epaia, 2009ko urriaren 22koa, aipatuko dugu. Bertan, Murtziako Justizia Auzitegi Nagusiak planteatutako epaitu aurreko erabakiaren bi eskaera ebazten dira. Mahaigaineratu zen epaitu aurreko kontua honako hau zen: “Europako Erkidegoa Eratzeko Itunari eta, batez ere, 62.1. eta 2 a) artikuluei jarraiki, baita mugetan pertsonak joan-etorrian ibil daitezen arauen erkidegoko kodea ezartzen duen (Schengen Muga Kodea) 2006ko martxoaren 26ko Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 62/2006 Araudiarekin, bereziki, 5., 11. eta 13. artikuluekin bat:

Aurreko arauak arauketa baten aurkakoak direla ulertu behar al da? arauketa, adibidez, arautzea interpretatzen duen arauketa nazionala edo jurisprudenziala, Europar Batasuneko lurraldean sartzeko eta egoteko gaitzen duen titulurik ez duen “beste herrialde bateko” norbait kanporatu ordez isuna ezartzeko bidea ematen duena?

Europako Justizia Auzitegiak honako hau adierazi du: “*Los artículos 6 ter y 23 del convenio de aplicación del Acuerdo de Schengen, de 14 de junio de 1985, entre los Gobiernos de los Estado de la Unión Económica, Bneux, de la República Federal de Alemania y de la República Francesa, relativo a la supresión gradual de los controles en las fronteras comunes, firmados el 19 de junio de 1990 en Schengen, en su versión modificada por el Reglamento (CE) N° 2133/2004 del Consejo, de 14 de diciembre de 2004, sobre la obligación, para las autoridades competentes de los Estados miembros, de proceder al sellado sistemático de los documentos de viaje de los nacionales de terceros países en el momento de cruzar las fronteras exteriores de los Estados miembros, y por el que se modifica a tal efecto las disposiciones del Convenio de aplicación de Acuerdo Schengen y el Manual Común, así como el art. 11 del Reglamento (CE) N° 562/2006 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 15 de marzo de 2006, por el que se establece un código comunitario de normas para el cruce de personas por las fronteras código Shengen)* deben interpretarse en el sentido de que, **cuando un nacional de un tercer país se encuentra en situación de irregular en el territorio de un Estado miembro porque no cumple o ha dejado de cumplir los requisitos relativos a la duración de la estancia aplicables en dicho Estado miembro no está obligado a adoptar contra él una resolución de expulsión**”. (Letra lodiz nabarmendutakoa gurea da).

Epai honetan, atzerritarrek bildu behar dituzten bizileku baldintzak arautzeko eta baldintzak betetzen ez badira ondorioak arautzeko estatu kide bakoitzak duen eskumena onartzen da.

Azkenik, atzerritarrek dituzten zailtasunen beste adibide bat, 719/2009 espedientea. Kasu horrek ere egoera arautzea zuen hizpide. 2001. urtetik Euskal Autonomia Erkidegoan bizi den pertsona da eta CDak saltzeagatik prozedura penal batean zigorra ezarri diote. Horren ondorioz, zigor aurrekariak ditu. Bestalde, ez dauka loturarik jatorrizko herrialderekin eta horrek jatorrizko herrialdean zigor aurrekariaren egiaztatzea eskatzea zailtzen du. Pertsona hori Gasteizen bizi da eta gizarte laguntzen onuraduna da. Ordea, laneratzeko egiten ari den ahaleginak eta gizarte zerbitzuen baliabideak ez du aldeko emaitzarik eman, ez baitiote bertan finkatua egoteagatik bizitzeko eta lan egiteko baimena eman.

5.3. TALDEARI ERAGITEN DIOTEN ALDERDIRIK GARRANTZITSUENEN ANALISIA

- Udal erroldan izena emateko zailtasunak

Udal erroldan izena ematea atzerritarrek duten eskubidea da, arauz kanpoko administrazio egoera edozein dela ere. Joan den urtean, Abanto Zierbena udalerrian atzerritarrek erroldan izena emateko zituzten zailtasunei buruzko kexa bat aipatu genuen. Arazo horiek konpondu ziren eta une honetan atzerritarrak udal erroldan izena ematen ari dira. Ararteko erakundeak ez daki bizilekua duten eta pasaportearen indarrean duten irregulartasun egoeran dauden atzerritarrei Euskal Autonomia Erkidegoko udalerriarren baten erroldan izena ematea ukatu zaienik. Atzerritarrek bizi diren udalerriko erroldan izen-ematea izapidetzeko dituzten zailtasunak bizilekua eskuratzeko zailtasunarekin eta, batzuetan, indarrean dagoen pasaportearen ez lortzearekin dute zerikusia.

2009. urtean aztertutako zailtasunak eta arazoak honako hauek dira:

- Bizilekua ez egiaztatzea

Joan den urtean 301/2008 espedientea aipatu genuen. Espediente horrek honako hau zuen hizpide: Gasteizko Udalak ez zien erantzunik eman atzerritarren erroldatzeko eskaerei –eskaera horietan jasotako helbidea: Arabako SOS Arrazakeria egoitza– eta aipatu udalak ez zuen bideratu eskaeran helbidea egiaztatu ezin zuten baina hirian bizi ziren pertsonen erroldatzea.

Gasteizko Udalak esan zigun jarduteko protokolo bat egiten hasi zirela, gizarte zaurgarritasun egoeran dauden pertsonen erroldatzearekin zerikusia duten kasuistikaren konplexutasuna handitzen ari zela aintzat hartuta. Gasteizko Udalak gizarte bazterkeria egoeran gertatzeko arriskuan dauden pertsonak erroldatzeko prozedura arautzen duen protokoloaren izapide egoeraren berri eman digu eta, horren harira, izapide horren zirriborroa bidali digu. Bertan, egoitza baliabideren baten eta herri-administrazioaren baten tutoretzapean dauden eta pasaporterik edo identifikatzeko beste biderik ez duten bakarrik dauden adingabeen izena erroldan emateko irizpideak jaso dira, baita egoitza baliabideetan dauden adinekoenak eta etxerik gabeko pertsonenak ere.

Erakunde honek egokitzen jo du Gasteizko Udala egiten ari den ahalegina, hain zuzen, zaurgarritasun egoeran dauden pertsonen udal erroldan izena emateko eskatzen dutenean, aurre egin behar dieten egoerei erantzuna emateko burutzen ari den koordinazioari eta informazioari dagokienez.

- Pasaportetik ez edukitzea

Illo horretan, identifikazio agiri balioduna eta indarrean dagoena (pasaportea) aurkezteko zailtasuna hizpide duten kexak ere jaso ditugu, Toki Araubidearen Oinarriari buruzko Legearen 16.2. artikulua, azaroaren 20ko 14/2003 Lege Organikoak emandako idazketan, ezarritakoari jarraiki. Atzerritarrek bizi diren udalerriko udal erroldan izena emateko eskubidea daukate, arauz kanpoko egoeran eta arauzko egoeran dauden alde batera utzita. Hori dela eta, zaurgarritasun handiko egoerak dira. Izan ere, pasaportea jatorrizko herrialdeek herritarrei ematen dieten agiria da eta, oro har, aipatu agiria lor daiteke.

Kasu batean –esp. zk.: 63/2009–, pertsonak ezin zuen estaturen bateko pasaportea aurkeztu, ez jaiotzakoa ezta bizi izandako herrialdetakoa ere, ezein herrialdek ez zuelako herritarizat jo. Erreklamazio gilearen herrigabe estatutua eskatzeko prozedura hasteko esan genion eta horren ondotik egiaztagiri bat egin zen. Aipatu egiaztagiria behin-behinekoa izan arren, Bilboko Udalaren ustez nahikoa zen kexagileari erroldan alta emateko.

Beste kasu batean, Marokon pasaporte eta identifikazio agiria galdu zituen Marokoko emakume bat izan genuen hizpide (esp. zk.: 575/2009). Pasaportea izapidetze aldera, jatorrizko herrialdean eskatu behar den jaiotza ziurtagiria behar da. Eskatzaileak adierazi zuenari jarraiki, ez zuen aipatu egiaztagiria lortzen lagunduko zion lagunik. Hori dela eta, kontsultatuak eskaera egin ziezaien eskatu zuen, hala, pasaportea izapidetzeko. Aipatu emakumea Espainian arauz kanpoko egoeran eta pasaportetik gabe dago. Hortaz, ezin ditu oinarrizko zerbitzuak eta prestazioak baliatu. Gizarteratzeko prozesuak hasteko oinarrizko baliabideak eskuratzeko bidea ematen du erroldan izena emateak. Beraz, izena emanda ez edukitzeak muturreko zaurgarritasun egoeran kokatzen ditu. Emakume honek pasaportea galtzearen ondotik egindako salaketaren kopia aurkeztu zuen. Gasteizko Udalak honako hau erantzun zion erroldan izena emateari buruz:

“Al respecto, el artículo 16.2 de la Ley 7/85 de 2 de Abril, Reguladora de las Bases del Régimen Local, exige como documento obligatorio para la inscripción en el Padrón Municipal de los extranjeros no comunitarios, el número de identificación de extranjero que conste en documento en vigor expedido por las autoridades españolas, o, en su defecto, el número del pasaporte en vigor expedido por las autoridades del país de procedencia. En parecidos términos se pronuncia la Resolución de 4 de julio de la Presidenta del Instituto Nacional de Estadística y del Director General de Cooperación Territorial, por la que se dictan instrucciones técnicas a los ayuntamientos sobre actualización del Padrón Municipal.

La documentación que aportó (...), en ningún caso puede ser considerada identificativa. En este sentido, existen numerosas consultas resueltas por el Consejo de Empadronamiento

que precisan que puede considerarse como documento identificativo en vigor aquel en el que aparezca una fotografía del titular, nombre, apellidos, fecha y lugar de nacimiento y nacionalidad, así como el número de identificación de extranjero, y caso de no tener asignado dicho número, el del pasaporte.

En base a los anteriores argumentos, mediante escrito registrado el 4 de mayo de 2009, la Jefa de la Unidad de Padrón, afecta al Departamento de Tecnologías de la Información del Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz, informó a la solicitante de que para proceder a su inscripción en el padrón municipal, debe aportar documento identificativo en vigor, además de documento que justifique su residencia en el domicilio indicado para el empadronamiento. En el momento en el que se aporte dicha documentación, se tramitará la solicitud”.

- Asentamenduak utzaraztea

Aurten, Bilboko Zorrozaurre auzoko pabiloi batzuetan okupazio titulurik gabe bizitzen ari ziren atzeritarren asentamendua dela-eta esku hartu dugu.

2009. urtean, erakunde honek *gizarte bazterkeria larria edo pobrezia duten pertsonen egoerari* buruzko txosten berezia lantzerakoan eskuratu duen informazioaren arabera, eta komunikabideek adierazten duten moduan, Bilboko arreta sozialerako eskaera areagotu egin da. Bereziki, krisialdiaren larritasunak eta lanpostu faltak premia biziko ondasunen beharra areagotu du, hala nola, janaria eta bizilekua.

Bilboko Udalari bidali dizkiogun gogoeten artean honako hau dago: kezkatuta gaude krisi ekonomikoaren eta pertsona askok bizirauteko dituzten zailtasunen ondorioz behar bezalako etxebizitzarik ez duten pertsonen asentamendu horien aurrean jarduten ari den moduagatik, asentamendu berriak egin baitaitezke. Horrez gain, baloratu beharreko beste elementu bat aipatu genuen, hain zuzen, gure erkidegoko eta kanpoko beste udalerrri batzuen esku-hartze sozialak irismen desberdina duela.

“Finkapen horiek mugatzeko konponbidea lan baldintzak hobetzea eta etxebizitza eskuratzeko aukera izatea da. Lan baldintzak hobetzea eta etxebizitza eskuratzeko aukera gehiago izatea ez da udalaren eskumenekoa –gizarte larrialdiak artatzeko aurrekontu ekonomikoak mugatuak dira–. **Hala ere, finkapen horiek egoteari ematen zaion erantzunak berme gutxiago edo gehiago izan ditzake”.**

Ildo horretan, erreferentzia gisa hartu behar den esparrua gizarte estatuaren eta zuzenbizko demokraziaren printzipioena dela gogora ekarri genuen, gure gizartea antolatzeko modua baita. Horrek, ordena publikoko neurriez gain, gizarte esparruko beste neurri batzuk abiatzea ekarriko du.

“Jarduteko protokoloa eta udaltzainen esku-hartzea arautzen duen aurretiko planifikazioa egiteak eta larrialdietarako gizarte zerbitzuetara bidaltzeak, erakunde honen

ustez, udalaren jarduerak dituen bermeak gehiago errespetatzea ahalbidetuko lukete. Bizilekurik ez izategatik eta elikadura zein janzteko aukera egokia ez izategatik bereziki ahula den egoera duten pertsonak dira eta, horregatik, joanaraztea bidezko moduan aurreikusi behar da. Kokatuta dauden lekua beren bizilekua da, bertan beren objektuak eta agiriak uzten dituzte. Hori dela eta, ezin zaizkie horiek hala moduz kendu, esaterako txabola bat suntsitzen denean gertatzen den moduan. Azken batean, udalaren esku-hartzeak pertsonen eskubideen eremuan eragina du eta, horregatik, garrantzitsua da jarduerak aurreikustea, esku-hartzea legezko berme guztiekin burutu dadin.”

- Gizarte prestazioak eta zerbitzu publikoak eskuratzeko zailtasunak

Ikasle atzerritar batek sarrerak bermatzeko errenta jasotzea

Atzerritarrak esan zuen ez zegoela ados sarrerak bermatzeko errentaren prestazio eskaera ez ziotelako onartu, hain zuzen, ikaslearen bizileku txartelaren titularra izategatik. Ikasle atzerritar bati bizileku baimena emateak “ikasketen kostua, egonaldi gastuak eta ikasketak amaitu ondoren jatorrizko herrialdera itzultzera ordaintzeko bitarteko ekonomikoak” justifikatzeko betebeharra dakar tartean. Hori horrela, uste dugu erabakia zuzena izen zela.

Gizarte behar larrietarako laguntzak izapidetzeko, bizileku txartelean benetan bizi zen helbidea jasotzeko eskatzea

Bilboko Udaleko gizarte zerbitzuek, gizarte behar larrietarako laguntzak izapidetze aldera, pertsona bati bizileku txarteleko helbidea aldatzeko eskatu zion. Aldaketa hori beste administrazio bati dagokio, Barne Ministerioari eta hilabete batzuk iraun ditzakeen izapidea da. Horrez gain, betekizun hori ez dago gizarte behar larrietarako laguntzak arautzen dituen araudian ezarrita, beraz, helbidea aldatzeko eskakizunak beste tratu bat, desberdina, zekarren. Bilboko Udalak eskaera izapidetu ziola erantzun zigun eta, ondorioz, espedientea itxi genuen.

Prestazio ekonomikoak ukatzea, erroldan aurretik izena emandako denbora igaro dela ez egiaztatzeagatik

Aurten, Gasteizko Udalak udal erroldan ofizioz baja eman diela bazekiten atzerritarrei eragiten dieten kexa batzuk jaso ditugu, hain zuzen ere, prestazio ekonomikoetarako eskubidea edukitzeko ez zutelako araudiak ezarritako epea egiaztatzen. Udalak ofiziozko baja espedienteak hasteko betebeharra dauka pertsonak adierazitako helbidean bizitzen ez direnean. Hala, ezin dugu alde batera utzi ofiziozko baja emateko prozedurak administrazio prozeduraren bermeak bete behar dituela eta Arartekoak, GIZARTE EKINTZA ATALEAN adierazi dugun moduan, udalak jakinarazpen erregimenaren eta aurretiko entzunaldiaren inguruan prozeduraren bermeak bete ote dituen aztertu du. Jasotako kexa batzuetan pertsona etxebizitzaz aldatu da eta, horren harira, helbide aldaketa jakinarazteko betebeharra

ekarri genuen gogora. Beste kexa batzuen artean, pertsona gizarte zerbitzuekin harremanetan egon zen. Hori dela eta, helbide aldaketaren berri eman ez arren, ez zuen eraginik izan gizarte zerbitzuekin izandako harremanean, hirian benetan bizi zen etxebizitza ezaguna baitzen. Udalerriko erroldan baja emateak oso ondorio garrantzitsuak ditu zaurgarritasun egoeran dauden pertsonentzat, hala nola, bizileku baimenik ez duten atzerritarrentzat. Hortaz, betebeharren berri, baita eskubideena ere, izatea beharrezkoa da.

Enplegarritasuna hobetzeko prestakuntza ikastaroetarako sarbidea

Bizileku baimena zuen baina lan egiteko baimenik ez zuen atzerritar baten kexa jaso genuen. Aipatu kexak Lanbide prestakuntza ikastaroetarako sarbidearen zailtasunak zituen hizpide. Kexa aztertu ondoren, antzeman genuen arrazoiek edo zioek ez zutela zerikusirik lan egiteko baimena ez edukitzearekin. Ildo horretan, gizarteratzea da Lanbideren funtzioetako bat. Beraz, bizileku baimena duten eta laneko baimena ez duten atzerritarrak lana sustatzeko ekintzetan –enplegarritasun, prestakuntza edo lan bilaketa aktiboko ekintzak– aintzat hartu beharreko taldea da, Inmigrazioari buruzko II. Euskal Planean xedatutakoarekin bat.

Plan hori 2007. urtean onartu zen eta etorkinei eragiten dieten erakundeen konpromisoak jasotzen ditu, **beren administrazio egoera aipatu gabe**. Alegia, legez kanpoko egoeran dauden pertsonengana ere jotzen dute. Hortaz, ezin da desberdintasunik egon administrazio egoera arauzkoa denean. Esku artean dugun kasuan halaxe da, pertsonak prestakuntza ikastaroetarako sarbidea baitzuen.

Jatorrizko herrialdean baliabide ekonomikoak ez izatea egiaztatzea

Bizkaiko Foru Aldundiak pertsona bati jatorrizko herrialdean baliabide ekonomikoak ez zituela egiaztatzeko eskatu zion (esp. zk.: 808/2009). Lekukoen (herrikideak) zinpeko aitorenak aurkeztu ondoren, aipatu espedientea bideratu da. Aipatu aitorenetan, ondasunak ez dituela adierazi da eta, Pakistango kontsularen ziurtapenaren bidez, interesdunak jatorrizko herrialdean ondasunak ez dituela egiaztatu da. Kexak hizpide duen gaiari dagokionez, alegia, Bizkaiko Foru Aldundiak jatorrizko herrialdean baliabide ekonomikoak ez dituela egiaztatzeko betekizunari dagokionez, Eusko Jaurlaritzari kontsulta bat egin diogu, atzerritarrak sarrerak bermatzeko errenten onuradun izan daitezen bildu behar dituzten betekizunei buruz aldundi horrek egiten duen interpretazioari buruzkoa (esp. zk.: 1143/2009).

Pasaportearen ez edukitzeagatik erroldatuta ez zegoen atzerritar bati osasun gastuen kostua eskatzea

Erroldan izena emateko zailtasunak hizpide izan ditugunean lehen aipatu dugun 575/2009 espedientean, kexagilea haurdun zegoen eta osasun laguntza behar zuen. Erroldatuta ez zegoenez ez zuen banakako osasun txartelik eta, beraz, zerbitzu medikoek esan zioten gastu

medikoak ordaindu behar zituela. Horregatik, Osasun Sailera jo genuen eta, horren harira, hauxe erantzun zigun: *“Como bien dice el artículo 12 de la Ley 4/2000, “los extranjeros que se encuentren en España inscritos en el padrón del municipio en el que residan habitualmente tienen derecho a la asistencia sanitaria en las mismas condiciones que los españoles.” Ello quiere decir que como todo ciudadano español, para conseguir la TIS ha de estar empadronado el solicitante y, o bien solicitar su TIS en base a su afiliación a la Seguridad Social, o bien como sujeto con derecho a la universalización de la atención sanitaria acreditando el mismo su situación económica.*

En el caso de (...) al no hallarse empadronada solo se le puede facilitar el Documento Provisional de Asistencia Sanitaria, que en la Comunidad Autónoma Vasca además de cumplir con lo establecido en la Ley 4/2000 anteriormente citada, le da acceso a adquirir productos farmacéuticos en las condiciones de subvención establecidas para los afiliados activos del régimen general de la Seguridad Social.

Como en el mismo Documento Provisional de Asistencia Sanitaria de (...) se refleja, y de acuerdo con la Ley 4/2000 antes referida, (...) tiene derecho a la asistencia sanitaria durante el embarazo, parto y posparto y en ningún caso se le facturarán los costes de este periodo.

La situación de registro y empadronamiento de los niños conviene que sea regulada por la asistencia social, en nuestra opinión, con la mayor celeridad, y al margen si fuera necesaria de la situación de la madre. En todo caso y tal como lo establece la Ley del Menor, tendrán derecho a la asistencia sanitaria y el mismo se les podrá acreditar con la TIS.

Estas actuaciones y los procedimientos e identificación de situaciones de inmigrantes para aportarles documentos (TIS o Documento Provisional de Asistencia Sanitaria) han sido analizados y decididos de acuerdo con la Ley 4/2000 y el Plan de Inmigración de la Comunidad Autónoma Vasca.”

Osasun txartela izapidetzen ari den bitartean arreta medikoa jasotzera anbulatorio batetara jotzen duten atzerritarrei osasun laguntzaren behin-behineko agiria ematen zaie. Agiri horren bidez, Euskal Autonomia Erkidegoan bizi diren pertsonen arreta medikoa eta historia medikoa eskura dezakete.

Arauzko bizilekuaren aurretiko epea egiaztatzea eskatzea

Beste espediente batean, 1147/2009 zenbakikoan, familia inguruneko zainketarako prestazio ekonomikoa ukatu zen, prestazioa eskatzen duten pertsonen nazionalitate espainiarra ez duten kasuetarako xedatuta dauden betekizunak betetzen ez direla ulertzeagatik. Hain zuzen, 2. mailako III. mendetasun gradua onartu zaien bi seme-alaba zaintzen dituen ama bat da. Bigarren haurrak nazionalitate espainiarra dauka eta bost urte baino gutxiago ditu.

Ukatzeko arrazoiak honako hauek dira: aurkeztutako eskaerek ez dituzte betetzen autonomia pertsonala sustatzeari eta mendetasun egoeran dauden pertsonak zaintzeari buruzko abenduaren 14ko 39/2006 Legeko 5. artikulua eta azaroaren 20ko 133/2007 Gipuzkoako Foru Dekretuko 5. artikulua. Alabaren kasuan, berriz, ez duelako egiaztatu estatuan legez bost urte bizitzen daramatzala eta semearen kasuan, aldiz, amak ez duelako bete legez bost urteko bizilekua egiaztatzen betekizuna. Azken hori bete egin behar du bost urte baino gutxiago dituelako. Aipatu espedientearen izapide bidean dago. Hala ere, foru aldundiari aurretik esan diogu, erakunde honen ustez, egin duen interpretazioa oso murriztailea dela. Izan ere, nazionalitate espainiarra duen haurra da eta, beraz, berdintasunezko tratua egon behar da.

- Familia batze aldera, behar bezalako etxebizitza eskuratzeko txostena ukatzea

Jasotako keharekin bat, Galdakaoko Udalak ez zion familia batzea xede zuen behar bezalako etxebizitza eskuratzeko txostena eman pertsona bati. Hala, aipatu udalak notariora bidali zuen txosten hori egitera, kontuan hartuta egiteak kostu ekonomikoa ekarriko zuela. Espediente hori bideratu zen, nahiz eta espedientean ez zen argi geratu herritarra behar bezalako informazioa jasotzen ari ote zen, alegia, kasuan kasuko txostena udal bulegoetan eska ote zezaketen. Hori dela eta, udalari une oro udal bulegoetan egin daitezkeen izapideei eta eskubideei buruzko informazio egokia bermatzeko garrantzia helarazi zitzaion. Ildo horretan, araudiak xedatzen du udalak egin behar duela aipatu txostena [atzeritarrek Espainian dituzten eskubideei eta askatasunei eta euren gizarteratzeari buruzko urtarrilaren 11ko 4/2000 Lege Organikoaren araudia onartzen duen abenduaren 30eko 2393/2004 Errege Dekretuko 42.2. e) artikulua].

Doako laguntza juridikoa ukatzea

Hiru alaba zituen guraso bakarreko familia bati doako laguntza juridikoa ukatu zitzaiola hizpide zuen espediente bat (1598/2008) bideratu genuen. Amak, bizileku baimenaren titularrak, doako justiziaren onura eskatu zuen alaben bizileku baimena ukatzearen ondotik errekurtsio judiziala jartzeko. Alabak zaintzeko baliabide ekonomiko nahikoak ez zituela zuen oinarri ukatzeak. Pertsona horrek gizarte laguntzak jasotzen zituen eta, jasotzen zituen sarrerak zenbatzerakoan, kontuan izan zituzten gizarte zerbitzuek urte hartan eman zizkioten gizarte behar larrietarako laguntzak. Beraz, doako justiziaren onura eman ziezaioten ezarrita zegoen zenbatekoa gainditu zuen. Hori dela eta, paradoxa bat planteatu zen, alegia, ez zeukan ondasun nahikoa alabak harekin herrialdean bizi zitezkeen baina doako justiziarako eskubidea zuen. Eztabaidagaia hauxe da: pertsona batek jasotzen dituen sarrera guztiak bere osotasunean aintzat hartu behar ote diren, gizarte behar larrietarako laguntzak ote diren alde batera utzita. Hala izan zen esku artean genuen kasua. Eusko Jaurlaritza doako justiziarako eskubidea lortzeko prozeduraren arauketa berria ari da prestatzen. JUSTIZIA ATALEAN (txosten honetako I. kapitulua), erakunde honen ustez araudi berria egiterakoan aintzat hartu beharko liritekeen irizpideak aipatu ditugu, hala nola, sarreraren jatorriari buruzkoak. Hori dela eta, aipatu atalean esandakoari lotzen gaitzaizkio.

- Nazionalitatearen betekizuna oposizio-lehiaketa bateko oinarrietan

Transportes Urbanos de Vitoria, S.A. enpresak, 2004ko abenduan, gidari-hartzaile kategoriako langile izateko iragarritako hautapen prozesuko oinarri arautzaileek, Espainian legezko egoitza duten batasunaz kanpoko atzerritarren parte-hartzea eragozten zutela salatu zen kexan. Kexa horren ondotik ebazpen bat eman zen ([Arartekoaren ebazpena, 2009ko martxoaren 25ekoa](#))⁸. Bertan, alde batetik, enpresa erakunde publikoetan enplegurako sarbidea eta, bestetik, aukeraketatik sortzen den zerbitzuen zerranda lan erregimenarekin bat datorrenean onartzeko betekizuna aztertu ziren; amaitzeko, ordenamendu juridikoak herri-administrazioen zerbitzura lan egiten duten langile izateko eskubidea onartzen die Espainian arauzko bizileku baimena duten batasunaz kanpoko atzerritarrei, espainiarren eta Europar Batasuneko estatu kideetako gainontzeko herritarren baldintza berberetan.

- Kexak eragin dituzten beste zio batzuk

Zenbait pertsonak Arartekora jotzen dute herrialde txiroetan bizi diren beren lagunek Espainian bisita egin diezaieten dituzten zailtasunak aipatzeko, hain zuzen, bisatuak sistematikoki ukatzen direlako. Ildo horretan, bisita egin nahi dieten familiar-tekoak hizpide dituzten atzerritarrek ere jo dute erakunde honetara. Arartekoak ezin du esku hartu Espainiako Enbaxaden eta Kotsulatuen jardueretan. Hori dela eta, aplikatzen den araudiaren berri ematen diegu eta Herriaren Defendatzailerara bideratzen ditugu, erakunde eskuduna baita.

5.4. GOMENDIO OROKORRAK

Joan den urtean Inmigrazioari buruzko II. Euskal Planaren betetzeari eragiten dion kexa-espeditente baten berri eman genuen. Planak xedatu zuen Inmigratio Zuzendaritzak (Erakundearen Antolamendurako Atalaren 1. Jarrabidea) burutuko zuela honako zeregin hau: *Herri-administrazioei, EAEko hizkuntza ofizialak ezagutzen ez dituzten etorkinekin dituzten harremanetan, zerbitzua emango dien interpreteen sarearen sorrera sustatzea.*

Administrazioko zenbait esparruk etorkinei lagun diezaieten, gomendio orokor bat egin dugu **hizkuntz erabilgarritasuna** emango duen egitura diseinatzeko beharri buruz; "Etorkinei beren eskubideez baliatzean laguntzeko, administrazioaren arduraren zerbitzu publikoen hizkuntz erabilgarritasunaren bermeari dagokionez" (txosten honetako III. kapituluak). Gure autonomia erkidegoan ez da kalitatezko interpretazioa emateko nahikoa ahalegin egin. Beraz, zerbitzuak bildu behar dituen egokitasuna eta baldintzak aipatu dira, bereziki, interpretazioaren gizarte ikuspegia gehitzeari dagokionez.

⁸ Arartekoaren ebazpena, 2009ko martxoaren 25ekoa. Horren bidez, zenbait gidari-hartzaile lanpostu betetzeko, Transportes Urbanos de Vitoria, S.A. (TUvisa) enpresak deitu duen oposizio lehiaketaren oinarriek ezarritako nazionalitatearen betekizunari buruzko kexa batean Arartekoaren esku-hartzea amaitzen da.

Aurten, **beste gomendio orokor baten** jarraipena egin dugu, 2008ko txostena: “Hilerrietako zerbitzu publikoak erlijio sinismen ezberdinetara egokitzea. Aipamen berezia komunitate musulmanari.” Bertan, hauxe gomendatu genuen: “Azaldutako gogoetak ikusirik, uste dugu administrazio publikoek, araudian eragina duten beren berezko eskumen esparruetan, sustapenean, plangintzan edota hilerrien zerbitzu publikoaren prestazioan, irekita egon behar dutela eta musulman taldearen gero eta eskaera handiagoari erantzun behar diotela, eta dagozkion neurriak hartu behar dituztela lurperatzeak musulman errituaren arabera egiteko.” [Arartekoaren ebazpena, 2009ko abenduaren 28koa](#)⁹. Bertan, aipatu gomendio orokorraren inguruan zenbait administrazioen erantzunak eta balorazioak bildu dira. Erakunde honen ondorioa, oraindik ere, honakoa da: erritu musulmanaren arabera lurperatzeak egiteko nahitaezko erabakiak hartzerakoan, herri-administrazio eskudunen artean, bai horien artean baita komunitate musulmanarekin ere, bat etortzeko garrantzia.

5.5. TALDE HORRI ERAGITEN DIOTEN ETA TXOSTEN HONETAKO BESTE KAPITULU BATZUETAN JASOTZEN DIREN BESTE JARDUERA BATZUK

Bakarrik dauden adingabe atzerritarren egoera oso kezagarria da eta makina bat eskuhartze eragin ditu. Arartekoak aurten egin dituen eskuhartzeak kapitulu honetako ADINGA-BEAK berariazko atalean daude jasota.

Zenbait eremutan aztertu diren kexak aurkeztu dizkigute atzerritarrek. Informazio gehiago edukitzeko aipatu eremuei lotzen gatzaizkio (I. kapitulua), garrantziagatik HERRIZAINGO ATALEAN izapidetutakoak gailendu ditugun arren. Atal horretan jasotzen diren kexa askok, polizi jarduerekin zerikusia dutenak, atzerritarrei eragiten diete eta polizi jarduera inguruabar horrekin lotzen dute. Poliziaren tratu desegokia salatzen duten kexak dira. Batzuetan, kexagileak agenteenganako desobedientziagatik edo mehatxuengatik salatu dira. Arartekoak urteko txostenetan inguruabar hori agerian jarri du, alegia, jarduera horiek argitzeko garrantzia, batez ere, artxibatze judiziala dagoen kasuetan. Hala gertatu da Herrizaingo Ataleko jarduerak aipatzerakoan hizpide izan dugun kexa-espeditente batean.

5.6. BEREIZKERIA, GIZARTE SENTSIBILIZAZIOA ETA BIZIKIDETASUNA

Bereizkeriaren aurkako borrokari dagokionez, bereizkeria egoerak saihesteko kontrol mekanismoak ezartzeko beharra gailentzen jarraitzeak lehentasuna dauka. Bereizkeriak pertsonen gizarte eta ekonomia aurrerapena zailtzen du. 2009. urtean pairatu dugun krisi ekonomikoak lan merkatutik atzerritar asko bota ditu. Lanik ez dagoela kontuan hartuta, atzerritarrek gizarte laguntzak eskatu dituzte eta etorkin asko premiazko egoeretan gizarte laguntzak ematen dituzten beste leku batzuetara joan dira. Ildo horretan, gogoratu behar da

⁹ Arartekoaren ebazpena, 2009ko abenduaren 28koa, “Hilerrietako zerbitzu publikoak erlijio sinismen ezberdinetara egokitzea. Batez ere musulman komunitateari.” gomendio orokorrari egindako jarraipenari buruzkoa.

oso litekeena dela atzerritarrek enplegurik ez lortzea, ez baitute familia baten edo lagunaren eta ezagunen sarerik. Lan merkatuko bereizkeria elementu garrantzitsua da, gizarte bazterkeria prozesuak eragiten baititu. Horren harira, aurten Frantzia esperientzia interesgarri bat iragarri da. Aipatu esperientziak honako honetan datza: enplegu eskatzaileen curriculumean ez da pertsonaren izena, adina, sexua, helbidea eta argazkia jasoko. Horri curriculum anonimoa deitzen zaio.

2009ko abenduaren 1ean indarrean jarri zen Lisboako Itunak nazioarteko zuzenbidearen printzipioen, inpartzialtasun, neutraltasun eta bereizkeriarik ezaren printzipioen errespetua nabarmendu du. Aipatzen dituen alderdien artean Europar Batasuneko Oinarritzko Eskubideen Gutuna aintzat hartzea dago, juridikoki loteslea baita. Lisboako Ituneko 6. artikulua gutunari Europar Batasuneko Itunaren eta Europar Batasuneko Funtzionamendu Itunaren balio juridiko berbera ematen dio. Gutunak berdintasuna xedatzen du legearen (20. artikulua), bereizkeriarik ezaren (21. artikulua), kultur, erlijio eta hizkuntz aniztasunaren (22. artikulua) aurrean.

Bereizkeriaren aurkako borroka Europar Batasunaren eskumena da. Ildo horretan, bereizkeriaren aurka borroka egiteko eta tratu berdintasunean aurrera egiteko arauak proposatu eta programak sustatu dituen erakunderik aktiboena izan da. Bereizkeriaren aurkako borroka-aren esparru juridikoak xede hori duten programa publikoak eta herri-administrazio guztien konpromisoa behar ditu. Egun oraindik lan asko dago egiteke, orain arte onartutako araudia-aren aplikazioa eta errespetua oso-osorik eta modu eraginkorrean bermatzeko.

Bereizkeriaren aurkako borrokari eragiten dioten alderdi garrantzitsuen artean bereizkeriazko jokabideen zilegitasun ezari buruzko aurrerapenak eta pertzepzio falta ebaluatzea dago. Zigorrik ez egotea, penalak edo administratiboak, pertzepziorik ezaren adierazle da. Hala, atzerritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunei eta euren gizarteratzeari buruzko urtarilaren 11ko 4/2000 Legeko 54 c) artikulua aplikatu ondoren, ia ez daude zigorrak; legea aldatu ondoren idazketa berbera dauka. Bereizkeriazkoak izan daitezkeen jokabideak egiaztatzeko zailtasuna bereizkeriaren aurkako borrokan traba bat da. Froga zamaren inbertsioaren ezarpena ere ez da aplikatu; zerga, administrazio eta gizarte motako neurriei buruzko abenduaren 30eko 62/2003 Legearen 32. artikulua: *“En aquellos procesos del orden jurisdiccional civil y del orden jurisdiccional contencioso-administrativo en que de las alegaciones de la parte actora se deduzca la existencia de indicios fundados de discriminación por razón del origen racial o étnico de las personas, corresponderá al demandado la aportación de una justificación objetiva y razonable, suficientemente probada, de las medidas adoptadas y de su proporcionalidad”*.

Aipatu jokabideek ia-ia ez dute ondoriorik, nahiz eta bereizkeria zegoela onartzen duten zenbait ebazpen aipatu genituen: 2009ko urriaren 14ko epaia, 2/2008 zk.ko sumarioa, 68/2008 zk.ko erroilu sala, bertan, salak ideologia bereizkeriaren larrigarria antzeman du; eta Nazio Batuen Oinarritzko Eskubideen Batzordearen irizpena. Irizpen hori 2009ko uztailaren 27ko eskubide zibilen eta politikoen nazioarteko itunaren protokolo fakultatiboaren 5. artikuluko 4. paragrafoaren arabera egin zen.

Batzordeak egilea arrazagatik bereizi ote zen erabaki behar du, kontuan hartuta poliziak egindako nortasun kontrola pairatu behar izan zuela. Irizpena honako honekin amaitu zen: *"la persona fue individualizada para dicho control de identidad únicamente por razón de sus características raciales y que éstas constituyeron el elemento determinante para sospechar de ella una conducta ilegal"*. Horrez gain, batzordeak jurisprudentzia ekarri du gogora. Alegia, tratamendu desberdin oro ez da bereizkeriaren adierazle, desberdintzeko irizpideak arrazoizkoak eta objektiboak badira eta lortu nahi den xedea itunari jarraiki zilegi bada. Kasu honetan, batzordeak arrazoizkotasun eta objektibotasun irizpideak betetzen ez direla dioen irizpena eman du. Gainera, egileari ez zaio ordainik eman, adibidez, konpontzeko desenkusak aurkeztu edo ematea. Hori oinarri hartuta, batzordeak 26. artikulua, ituneko 3. paragrafoko 2. artikularekin batera irakurri zena, bete ez zela agerian jarri zuen. Eskubide zibilen eta politikoen nazioarteko itunaren 2. artikuluko 3. paragrafoaren a) atalean xedatutakoarekin bat *"el Estado parte tiene la obligación de proporcionar a la autora un recurso efectivo, incluido un pedido de disculpas públicos. El Estado parte tiene también la obligación de tomar todas las medidas necesarias para evitar que sus funcionarios incurran en actos como los del presente caso"*.

Aurten bereizkeriazko tratuari buruz jaso ditugun kexek ostalaritza establezimenduetan atzerritarrak ez onartzea, Gipuzkoan aldiriko trenetan beste bidaiari batzuen aurrean RENFEko txartel-zulatailearen jarduerak, Metro Bilbaoko segurtasun zerbitzuak emandako jarduera pribatuak dituzte hizpide. Beste kasu batean, berriz, pertsona batek Errekaldeberriko Barrutiko Udal Bulegoan jaso zuen tratua.

Bizikidetasuna

Euskal herritarrek inmigrazioaren inguruan duten jarrerari dagokionez, garrantzitsua da aipatzea **Inmigrazioaren Euskal Behatokiak, IKUSPEGI**k, bizikidetasunari, emandako esleipenari eta inmigrazioaren arloko politikari buruz egindako 2009ko barometroa. Bertan, kultur aniztasunaren tratamendua eta ekonomian duen eragina aztertu dira, hau da, atzerritarrekin bizitzea, enpatia maila eta atzerritarrei emandako integrazioa; hori guztia jatorri nazionalen eta Euskal Autonomia Erkidegoarentzat egokitzat jotzen den inmigrazioaren arloko politikaren arabera.

Ondorioen artean euskal herritarrek etorkinei buruz duten iritziari edo jarrerari buruzkoak nabarmendu ditugu. Barometroarekin bat, iritzi edo jarrera hori gogortu egin da eta, hala, etorkinekin kritikoagoa eta murriztaileagoa da. Baita ongizate estatuaren mantentzean atzerriko etorkinen etorrerak dakartzan susmoei buruzkoa ere.

Bi ondorioak azpimarratu ditugu, hain zuzen, erakunde hau urteko txostenetan egiaztatzen eta agerian jartzen ari diren alderdiak direlako. Hala egin dugu 2008ko urteko txostenean talde horri eragiten zion atalean.

Arartekoak herritarren kexak jasotzen ditu. Horien bidez, aipatu herritarrek jakinarazten dute ez daudela ados atzerritarrak prestazio eta zerbitzu publikoen onuradun izan daitezela.

Halaber, ez daude ados adingabe atzerritarrak edo etxerik gabeko pertsonentzat egoitza baliabideak irekitzearekin. Aipatu kexetan Arartekoak oinarrizko eskubideak aintzat hartuta erantzuten du eta idazkietan migrazioaren zioak, herri-administrazioek zaurgarritasun egoeran daudenak artatzeko duten erantzukizuna aipatzen ditu. Halaber, errealitatearekin bat ez datozen estereotipoak aipatze ditu, adibidez, atzerritarra izateagatik pribilegioak edukitzea edo delitu gehienek egile izatea. Ildo horretan, polizi kidegoek inmigratioari buruz emandako informazio tratamendua hizpide duen gomendio orokorra, 2004ko txostena, aipatzea garrantzitsua da¹⁰. Izan ere, komunikabideek herritarrei ematen dieten informazioa herri-administrazioen eta beste erakunde batzuen deklarazioetatik eta informaziotik eta eragile publikoetatik dator. Hala, garrantzitsua da deklarazioak eta informazioaren transmisioa erantzukizun edo ardura publikoarekin egin daitezela eta beste motako interesak tartean egon gabe bidera daitezela, hain zuzen, talde baten irudiari, pertsonen eskubideei eta gizarte kohesioari eta bizikidetasunari eragiteagatik. Ildo horretan, 2009. urtean, eztabaida publikoetan inmigratioaren gizarte gertaera neurri handiagoan erabili da eta erakunde hau kontu hori dela-eta kezkatuta dago.

Etorkinei buruzko gizarte estereotipoak ez datoz bat beren gizarte eta ekonomia ekarpenarekin. Horregatik, herri-administrazio guztien erronka nagusia migrazio fluxuen behar bezalako kudeaketa giza eskubideekiko eta gizarte kohesioarekiko errespetuarekin bateragarri egitea da.

5.7. ANIZTASUNARI EMANDAKO ARRETA

Aurten, Estrasburgoko Auzitegiak (Italiaren kontrako Lautsi kasua), 2009ko azaroaren 3ko epaian, eskola publikoan gurutzefika egotea erlijio askatasunarekin bateraezina dela deklaratu du. Epai horrek Valladolideko Epaitegi bateko epai batek (errekurtsoa jartzeke dago) jada planteatu zuen eztabaida berriz ireki du. Bertan, eskola publikoko geletan eta gune komunetan gurutzefika egotea Espainiako Konstituzioko 14. eta 16.1. artikuluekin bateraezina zela adierazi zen. Giza Eskubideen Europako Auzitegiak honako hau uste du (57): *“que la exposición obligatoria de un símbolo de una confesión concreta en el ejercicio de la función pública respecto a situaciones específicas sujetas al control gubernamental, en particular en las aulas, restringe el derecho de los padres a educar a sus hijos según sus convicciones y el derecho de los niños escolarizado a creer o no creer. El Tribunal considera que esta medida vulnera estos derechos toda vez que las restricciones son incompatibles con el deber del estado de respetar la neutralidad en el ejercicio de la función pública, en particular en el ámbito de la educación”*.

Gune publikoetan, hala nola, eskolan, epaitegi edo osasun zentro batean erlijio sinboloak erabiltzea beste erlijio batzuk dauden gizarte batean eta laikotzat, neutraltzat eta akonfesionaltzat jotzen den estatu batean eztabaidagaia da. Zuzenbidezko estatuaren eta oinarrizko

¹⁰ *“Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioen mende dauden polizi kidegoak jokabide kodez hornitu behar dira, inmigratioari buruz ematen duten informazio tratamenduari dagokionez”*.

eskubideen eta askatasunen garapenak helburuen artean honako hauek ditu: bizikidetasuna, tolerantzia eta zenbait kredorekiko errespetua bideratzea. Hori dela eta, hurrengo urteetan gai hori arautu beharko da.

Beste elementu garrantzitsu bat da erlijio sinboloei buruzko gaia, besteak beste, beloaren erabilera edo minareteak dituzten meskitak eraikitzea. Islamaren konplexutasunak eta aniztasunak pertsonen eskubideak aintzat hartzen dituzten eta sinismen desberdinekin pertsonen bizikidetasuna ahalbidetzen duten analisi serioak eskatzen ditu. Kredo erlijioso desberdinak dauden gizarte batean, erlijio askatasunerako eskubideak berebiziko garrantzia dauka eta botere publikoek gizartean horien edukia eta irismena helaraz dezatela garrantzitsua da. Pertsonak erlijio berbera ez dutenean edo, oro har, beren burua ateotzat jotzen ez dutenean, hau da, zenbait erlijio sinismen dituztenean, eskubide horrek zentzu gehiago dauka eta edukia eman behar zaio.

5.8. GIZARTE ERAKUNDEEKIN ELKARLANEAN ARITZEA

Aurten, atzeritarren eskubideak babesteaz arduratzen diren **gizarte erakundeekin** harremanetan egon gara. Esparru horretan, atzeritarrek dituzten zailtasunak eta herri-administrazioei egiten dizkieten eskaerak gizartean ezagutaraztea helburu duten jardunaldietan eta topaketetan parte hartu da. Gure aldetik, erakundearen beraren, arlo horretan garatzen dituen esku-hartzeen eta bere eginkizunen berri eman nahi da. Ildo horretatik, garrantzitsua iruditzen zaigu adieraztea edozein pertsonak, bere herritartasuna edozein izanda ere, jo dezakeela Arartekora Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioaren baten aldetik okerreko jarduera egon dela edo edozein motatako bereizkeria jasan duela antzematen baldin badu.

Gizarte erakundeek helarazi dizkiguten kexei dagokienez, kapitulu honetan, ESPETXEAN DAUDEN PERTSONAK atalean, esparru horretan lan egiten duten elkarteekin izandako bilerak aipatu ditugu. Bilera horietan, zailtasun batzuk aipatu dira, hala nola: Basauriko espetxean presoek pasaporteak kentzea, hirugarren gradukotzat jotzen dituztenean, edo bizileku txartela edukitzeko bidea ematen duten hatz-markak hartzeko polizia nazionala leku batetik bestera ez joatea, bizileku baimenaren ebazpen baieilea dagoenean, edo Basauriko espetxean dauden pertsonen ez zaiela udal erroldan izena ematen.

Horrez gain, gizarte erakundeekin izandako loturek eraginik edo ondoriorik izan ez dezatela presoak espetxe batetik bestera lekualdatzeko erabakietan. Beraz, egindako lanak ez dauka jarraitutasunik. Ildo horretan, planteatzen den beste arazo bat atzeritarrek espetxean zigorra betetzen daudenean bakarrik lan egin dezaketela da. Horregatik, honako inkoherezia aipatu da: espetxean dauden bitartean lan egin dezakete. Ordea, espetxetik irteerakoan, araz kanpoko egoera dela-eta lan egiteko administrazio baimenik ez edukitzearen ondotik, ez dute lan egiteko baimenik eta ezin dute finkatua egoteagatik bizileku baimena eskatu, ez behintzat zigor aurrekariak baliogabetu arte eta, ondorioz, gizarteratzeko prozesua asko zailtzen da. Aipatutako hori zigor sistemaren helburuetako bat da.

Azkenik, homologatutako gidabaimenik gabe gidatzearen ziozko arau-hausteari dagokionez, adierazi dute poliziak batzuetan zigor eginbideak eskatzen dituela eta beste batzuetan arau-haustea administrazio arau-hauste gisa izapidetzen duela, kontuan hartuta atzerritarren agiri egoerarentzako ondorioak oso desberdinak direla, zigor aurrekariak edukitzea edo ez edukitzea garrantzitsua baita.

5.9. ONDORIOAK

Jarraian, alderdi garrantzitsuenen laburpena egin dugu:

1. Lurralde administrazioek, Eusko Jaurlaritzak, aldundiek eta udalek lurraldean bizi diren atzerritarren premiei erantzuna eman behar diete, aipatu pertsonen gizarteratzea ahalbidetzeko. Europako eta Espainiako inmigrazioaren arloko politikak aplikatuta, pertsona horiek arau kanpoko administrazio egoeran daude. Hortaz, ez dute lan egiteko administrazio baimenik. Ikuspegi desberdintasun hori, alegia, pertsonen arreta emateak eta inmigrazioaren arloko politikak aplikatzeak Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioei paradoxa eta zailtasun asko eragiten dizkie.
2. Azken urteotan, inmigrazioaren planak egin dira eta aipatu planak autonomia erkidegoaren esparruan eta tokiko esparruan gauzatu dira. Horren harira, osotasunean oraindik abian jarri ez diren neurriak eta jarduerak burutzeko konpromisoak, hala nola, interpretazio eta itzulpen gintza zerbitzuak, bildu dira.
3. Herrizaingo Atalean, Arartekoari aurkezten zaizkion eta polizi jarduerekin zerikusia duten kexa asko atzerritarrek poliziengatik jaso duten tratuari lotuta daude.
4. Atzerritarrek erroldan izena emateko zailtasunak dituzte, batez ere, bizilekua eskuratzeko zailtasunagatik. Kasu batzuetan, pasaporte indarrean ez edukitzeagatik.
5. Bereizkeriaren aurka borrokatzeko baliabide eraginkorrak ez edukitzea atzerritarren aurrerabidea eta gizarteratzea zailtzen duen elementu bat da.
6. Aurten, bizilekurik ez izatea arazo nagusia duten atzerritar heldu eta gazteen eskaera ugari da udalerrira batzuetan, zehazki, etxebizitzarik gabeko pertsonentzako baliabideen eskaera.
7. Asentamenduen utzaraztea ordenamendu juridikoan ezarritako bermeak betetzeko eta ordena publikoko neurriez gain gizarte izaerako neurriak aplikatuz burutu dadila garrantzitsua da.
8. Administrazioaren gizarte politiken garapenak antzeko garapenak behar ditu baliabideen berdintasunerako aukera emango duten beste lurralde batzuetan.

9. Aniztasunari emandako arretak estatu demokratikoaren, sozialaren eta zuzenbidezko estatuaren garapena eta oinarritzko eskubideen eta askatasunen sakontzea aintzat hartuko dituzten eztabaida serioak behar ditu.
10. Garrantzitsua da herri-administrazio batzuk bat etor daitezen, bai zenbait administrazioaren artean baita komunitate musulmanarekin ere, eta lurperatzeak erritu musulmanaren arabera egiteko nahitaezko erabakiak har daitezen.